

10. Dobko T., Yasynskiy B. (2002). *Vistnyk: misiachnyk literatury, mystetstva, nauky i hromadskoho zhyttia, 1933—1939: systematychnyi pokazhchyk zmistu*. Kyiv; Vashynhton; Niu-York: NBUV.
11. Radchenko V. Yu., Shkarina V. A. (2012). *Ekonomika. Ekonomichni nauky: pokazhchyk bibliografichnykh posibnykiv*. Kyiv.
12. Kolesnichenko A. M., Moiseienko N. I., Dobko T. V., Levchenko Yu. S. (2012). *Zinaida Pavlivna Tulub: biobibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv: Kyiv — Paryzh — Dakar.
13. Shkarina V. A. (2006). *Istoriia Kyieva u dovidkovo-bibliografichnykh vydanniakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: anotovanyi katalog*. Kyiv: NBUV.
14. Fikh Yu. L., Dobko T. V. (2017). *Katalogy Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: dovidnyk*. Kyiv.
15. Bondarenko I. P., Blyzniuk D. V., Dobko T. V. et al. (2007). *Kytai. Koreia. Yaponiia: bibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv.
16. Dobko T. V. et al. (2018). *Literatura pro zhyttia ta diialnist B. Ye. Patona. Kernanykh ukrainskoi nauky. Zhyttievyy i tvorchyi shliakh B. Ye. Patona : do storichchia vid dnia narodzh.* Kyiv, pp. 171—252.
17. Dobko T. V., Panova A. L. (2003). *Oleksii Semenovych Onyshchenko: materialy do biobibliografii*. Kyiv: NBUV.
18. Dobko T. V. (1989). *Ostap Vyshnia: biobibliografichnyi pokazhchyk, 1923—1988. Ostap Vyshnia. Tvory : v 4 t.* Kyiv, Vol. 4, pp. 534—604.
19. Dobko T. V., Shkarina V. A., Radchenko V. Yu. (2019). *Pokazhchyky zmistu ukrainskykh chasopysiv u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: metabibliografichnyi posibnyk*. Kyiv.
20. Dobko T. V., Radchenko V. Yu., Shkarina V. A., Horban S. M., Levchenko Yu. S. (2015). *Svitova ekonomichna kryza: prychny, naslidky, shliakhy podolannia: biobibliografichnyi pokazhchyk (2008—2012)*. Kyiv.
21. Aidachych D., Datskova N., Dobko T., Moiseienko N. (2005). *Serbski folklor i literatura v ukrainskykh perekladakh ta doslidzhenniakh: materialy do bibliografii*. Kyiv: NBUV.
22. Dobko T. V. et al. (2016). *Skhid i Pivden Ukrainy: chas, prostir, sotsium: u 2 t. T. 2. Materialy do bibliografii*. Kyiv.
23. Dobko T., Kravets Ya., Datskova N., Chyzh M. (2010). *Ukrainsko-belhiiski literaturni zviazky, 1870—2008: biobibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv; Lviv.

Надійшла до редакції 5 березня 2020 року

ЗА РУБЕЖЕМ

УДК 021.84(430)''15/21''

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.6(287).42-46

Георгій Богданов,
здобувач КНУКіМ,
e-mail: bogdanov.georgiy@mail.ru

Зародження та розвиток системи обов'язкового примірника в Німеччині у XV—XXI століттях

Стаття має інтердисциплінарний характер і перебуває на стику теорії документознавства, історії бібліотечної справи Німеччини та галузевого права. Об'єктами дослідження є розвиток системи обов'язкового примірника Німеччини, починаючи від доби Нового часу, та законодавча база з питань комплектування бібліотек обов'язковими примірниками друкованих видань упродовж останніх століть. Увагу зосереджено на структурі системи розповсюдження обов'язкових примірників окремих видів і типів видань до бібліотек національного, земельного та частково регіонального рівня. Через недостатньо розроблену законодавчу базу в межах бібліотечних досліджень досі залишаються маловивченими такі питання, як комплектування бібліотек інтернет-публікаціями та юридичні аспекти у сфері електронних публікацій.

Надано узагальнену характеристику шляхів поповнення фондів електронними виданнями, а також розглянуто аспекти створення окремих систем, метою яких є сприяння цілеспрямованим процесам добору джерел, та вебхарвестингу — сучасної методики збереження інтернет-версій друкованих творів через архівування.

До нерозроблених проблем у галузі обов'язкового примірника належить тема авторського права на інтернет-публікації, а також питання, чи спроможні електронні публікації як джерела забезпечення інформаційних потреб різного ступеню складності конкурувати з такими класичними установами, як бібліотеки, архіви чи музеї?

Ключові слова: бібліотеки; Німеччина; обов'язковий примірник; цензура; надсилання; друковані видання; офіційні видання; кіно-, фото- та фонодокументи; електронні публікації; мікрофільми; вебхарвестинг

Постановка проблеми. Проблематика зародження та розвитку системи обов'язкового примірника (ОП) на території Німеччини, його отримання та зберігання становить вагомий сегмент наукових досліджень упродовж тривалого часу. Вважаємо за потрібне зосередити увагу на історичних аспектах формування системи ОП протягом останніх шести століть, починаючи з часів Реформації, питаннях сучасної структури системи обов'язкового примірника з урахуванням принципу федералізму, а також її нинішнього стану з огляду на стрімкий розвиток інформаційних технологій, що надасть

повніше уявлення про особливості розповсюдження обов'язкових примірників окремих видів і типів видань.

Через недостатньо розроблену законодавчу базу в межах бібліотечних досліджень досі залишаються маловивченими такі питання, як комплектування бібліотек інтернет-публікаціями та юридичні аспекти у сфері електронних публікацій.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окреслену тематику розкрито у працях численних науковців [1—14] та інтернет-публікаціях [15]. Об'єктом досліджень минулих десятиліть були тенденції розвит-

ку системи надсилання та зберігання ОП упродовж певних історичних епох, юридичні акти, типологія видань, а сучасних розвідок — інтернет-публікації як відносно новий вид видань, методика та проблеми їх тривалого зберігання. Водночас дискусійними залишаються тематичні поля "інтернет-публікація", "тривале зберігання" та "національна програма діяльності" [8, с. 34].

Метою статті є висвітлення етапів розвитку системи обов'язкового примірника у Німеччині, починаючи від доби зародження князівських бібліотек і формування відповідної законодавчої бази, а також огляд сучасної методики доставляння ОП на державному, земельному та частково регіональному рівнях з урахуванням принципів типології бібліотек і класифікації видань відповідно до теорії документознавства. Крім того, стаття має на меті аналіз вебхарвестингу — сукупності процесів відбору інтернет-документів для подальшого архівування, а також подання загальної характеристики окремих систем, метою яких є сприяння розвитку цілеспрямованих процесів тривалого архівування (KOPAL, NESTOR).

Виклад основного матеріалу дослідження. Зародження системи обов'язкового примірника в Німеччині сягає часів становлення книгодрукування, коли фоліанти слугували винагородою за надані привілеї з боку князів. До бібліотек вельмож видання потрапляли лише після державної цензури, що була запроваджена у XVI ст. і мала насамперед захищати їхні права, а також сприяти розвитку культурного життя, забезпеченню літературою держслужбовців, науковців, письменників, дотриманню авторського права, боротьбі з нелегальним передруком, що його допомагав виявити саме обов'язковий примірник [1, с. 37; 13, с. 17].

Рідше йшлося про безпосередню підтримку бібліотек, як, наприклад, університетської книгозбірні Тюбінгена 1604 р. Можливість комплектувати фонди через отримання ОП бібліотеки окремих регіонів чи міст здобули у XVII ст.: 1614 р. відповідні закони було ухвалено в Гессені (для університетської бібліотеки міста), 1633 р. — у Дармштадті (для бібліотеки двору), 1696 р. — у Гамбурзі, 1737 р. — у Ганновері, 1743 р. — в Ерлангені. Від 1770-х рр. право на отримання обов'язкового примірника надано бібліотекам "Мурхард" (<http://regiowiki.hna.de/Landesbibliothek>), університетській бібліотеці Касселя (1770, 1792, 1817), земельним бібліотекам у Кілі та Мюльді й університетській книгозбірні в Марбурзі (1748, 1816, 1826) [1, с. 38].

Хоча, згідно з § 8 Указу про Центральну урядову бібліотеку герцогства Нассау (1806—1866) від 12 жовтня 1813 р. і § 2 Указу про свободу преси від 4—5 травня 1814 р., надання ОП мало сприяти розвитку науки й літературної освіти, а не закріпленню привілеїв у галузях друку та видавництва і бажанню запобігти цензурі, окремі діячі вважали обов'язок надавати примірник порушенням права на свободу преси. ОП виконував також роль засобу протидії поширенню богохульних творів, про що було офіційно зазначено в постанові пруського кабінету міністрів (1824), у законі про пресу (1851), а також у законі про свободу преси, що діяв на території королівства Вюртемберг упродовж 1817—1864 рр.

Під час революційних подій 1848 р., коли було ухвалено рішення скасувати всі форми залежності селян та розроблено проект нової конституції, Спілка книготорговців Франкфурта та представники I Франкфуртських національних зборів у церкві Святого Павла уклали угоду про добровільне постачання ОП до бібліотеки новоствореної імперії. У 1860 р. у Німеччині прокотилася хвиля протестів видавців, які вважали розповсюдження ОП формою державної цензури. Після перемоги у франко-прусській війні 1870—1871 рр. та проголошення імперії ОП поширювали вже на земельному рівні, але 1874 р. набув чинності закон про обов'язкове постачання видань до місцевих органів поліції з метою цензури (§ 9) [1, с. 37].

Практику добровільного надсилання обов'язкового ("зразкового") примірника запроваджено 1913 р., після заснування в Лейпцизі Національної бібліотеки, завданням якої стало збирання за формальними критеріями німецькомовної літератури, виданої на території імперії та за її межами; літератури іноземними мовами, надрукованої в тодішній Німеччині; збереження пам'яток для майбутніх поколінь; створення національної бібліографії; захист авторських прав [11, с. 36].

У 1937 р. у Гессені ухвалено закон, в якому зазначено, що метою обов'язкового примірника мають стати "...сприяння науці в цілому й... підтримка держслужбовців та письменників" [1, с. 37]¹. Схожі нормативні акти прийнято в Бремені (1933), Гамбурзі (1934) та Бадені (1936).

Традиція надсилання обов'язкового примірника збереглася й за доби розподілу країни. У колишній НДР ще 1960 р. питання щодо доставляння національного обов'язкового примірника вирішили на користь так званої Німецької бібліотеки в Лейпцизі. У західних землях лише 1969 р. було офіційно законодавчо закріплено, що видавці мають надсилати примірники усіх видань до Німецької бібліотеки у Франкфурті-на-Майні з метою створення бібліографії, збереження надбання та "...надання майбутнім поколінням... друкованої спадщини попередніх епох..." [5, с. 154].

У 1981 р. Конституційний Суд Німеччини зобов'язав видавців безкоштовно надсилати визначену кількість примірників відповідно до права громадськості на доступ до інформації та для забезпечення її інформативності, але поза увагою залишилися фінансові аспекти, зокрема відшкодування поштових витрат [6, с. 253].

У законі про Національну бібліотеку, нова редакція якого набула чинності 2006 р., зазначено, що підприємства й установи, котрі належать до сфери послуг, зобов'язані безкоштовно надсилати примірники власної продукції, незалежно від того, провадять вони виробничу діяльність чи ні (§ 14) [4, с. 153]. До видань, на які поширюється дія закону про надсилання ОП до Національної бібліотеки Німеччини належать усі друковані періодичні (журнали, газети) та неперіодичні видання (книги), мікрофіші, кіно-, фото- та фонодокументи (§ 3 абз. 1 закону), а також інтернет-пуб-

¹ Див. також закон герцогства Нассау 1814 р. Закон 1937 р. став своєрідною ланкою між законами про обов'язковий примірник у Гессені, ухваленими 1805 р. та 1949 р. відповідно.

лікації. Відшкодування поштових витрат можливе лише у разі надсилання рідкісних чи цінних видань, що виходять у світ невеликими тиражами та водночас підпадають під дію закону про придбання ОП.

Закони про надсилання ОП друкованих і цифрових ЗМІ діють також на земельному й навіть регіональному рівнях. Майже в усіх землях є місцеві закони про ОП, за якими видавцям пропонують надсилати один чи два примірники власної продукції до визначених бібліотек. Видавництва земель Берлін, Бранденбург, Мекленбург-Передня Померанія, Північний Рейн-Вестфалія, Саксонія, Саксонія-Анхальт та Тюрингія надсилають ОП до Лейпцига, видавництва усіх інших земель —

до Франкфурта-на-Майні. У разі отримання другого примірника відбувається обмін виданнями. В окремих федеральних землях видавець не зобов'язаний надсилати до бібліотек-фондоутримувачів власну продукцію, але мусить запропонувати її для придбання [2, с. 101; 7, с. 91—92; 11, с. 311].

Варіанти постачання ОП до земельних університетських чи інших бібліотек на земельному рівні:

1. Лише до однієї бібліотеки (Нижня Саксонія).
2. До двох бібліотек (Баден-Вюртемберг).
3. До трьох бібліотек (Північний Рейн-Вестфалія).

У табл. 1 наведено німецьку систему земельного обов'язкового примірника [9, с. 100—101; 12, с. 949].

Таблиця 1

Система земельного обов'язкового примірника в Німеччині

Земля	Бібліотеки	К-сть примірників
Баварія	Баварська державна бібліотека (Мюнхен)	2
Баден-Вюртемберг	Земельна бібліотека Бадена (Карлсруе) та земельна бібліотека Вюртемберга (Штутгарт)	2
Берлін	Центральна та земельна бібліотека	1
Бранденбург	Міська та земельна бібліотека (Потсдам)	1
Бремен	Земельна та університетська бібліотека	1
Гамбург	Земельна та університетська бібліотека	1
Гессен	Університетська та земельна бібліотека (Дармштадт) ²	1
Мекленбург-Передня Померанія	Земельна бібліотека (Шверин)	1
Нижня Саксонія	Земельна бібліотека ім. Лейбніца (Ганновер)	1
Північний Рейн-Вестфалія	Університетська та земельна бібліотека (Бонн чи Дюссельдорф)	1
Рейнланд-Пфальц	Міська бібліотека Майнцу ³	1
Саарланд	Університетська та земельна бібліотека (Саарбрюкен)	1
Саксонія	Земельна та університетська бібліотека (Дрезден)	1
Саксонія-Анхальт	Університетська та земельна бібліотека (Халле)	1
Тюрингія	Університетська та земельна бібліотека (Йена)	1
Шлезвіг-Гольштейн	Університетська бібліотека (Киль)	1
	Земельна та водночас міська бібліотека (Любек)	1

Окремим видом обов'язкового примірника є офіційні видання — публікації органів та суб'єктів права державного й місцевого рівня (общин і громадських організацій). Ці документи не потрапляють до установ книжкової торгівлі та бібліотек, проте слугують важливим джерелом наукових досліджень, насамперед у сфері державотворення та права. Бібліотеки-отримувачі ОП переважно збирають зброшуровані видання громадських установ відповідно до постанов міністерств та відомств [12, с. 951]. Публікації установ федерального рівня надсилаються до Національної бібліотеки, до державних книгозбірень у Берліні та Мюнхені та безпосередньо до бібліотеки бундестагу. Більшість земельних законів передбачають також надсилання ОП публікацій до визначених бібліотек земельного рівня [4, с. 153—154]. Не підлягають обов'язковому надсиланню твори друку, чинні впродовж визначеного часу (формуляри, преїскуранти).

Особливості процесів отримання кіно-, фото- та фонодокументів, цифрових ЗМІ бібліотеками-отримувачами обов'язкового примірника [8, с. 15, 35]:

1. Обов'язкові примірники музичних творів (ноти) та звуконосіїв (зокрема й ті, що мають історичну

цінність) надходять до Німецького музичного архіву в Лейпцизі, котрий також належить до Німецької національної бібліотеки. Згідно з федеральним та більшістю земельних законів, виробники звуконосіїв (аудіокниг) мають постачати власну продукцію до бібліотек, але відсоток звуконосіїв, у тому числі для дітей, є доволі незначним порівняно з кількістю нових друкованих видань. Зокрема, станом на 2012 р. фонди звуконосіїв для дітей становили понад 995 тис. пр.

2. Правила надсилання обов'язкового примірника не поширюються на фільми (виняток: кінокартини, котрі фінансує держава).

3. Дія закону про обов'язковий примірник не поширюється на постачання відеопродукції (виняток: землі Бранденбург, Баден-Вюртемберг та Берлін (від 2005 р.). У землях Бремен, Мекленбург-Передня Померанія, Саарланд, Саксонія-Анхальт, Гессен, Рейнланд-Пфальц та частково Шлезвіг-Гольштейн чинні інтерпретації закону про обов'язковий примірник з огляду на відеопродукцію.

4. Комп'ютерні та відеоігри не підпадають під дію закону про обов'язковий примірник для бібліотек. Після використання впродовж визначеного часу про-

² Інші варіанти: університетська бібліотека (Франкфурт-на-Майні), земельна бібліотека (Фульда), бібліотека ЗВО Касселя, земельна бібліотека Гессена, земельна та Мурхардська бібліотека (Кассель).

³ Інші варіанти: земельний бібліотечний центр Пфальцу в Шпейєрі, земельний бібліотечний центр у Кобленці чи Міська бібліотека Трира.

водять оцінювання їхньої якості та списання. Невелика кількість публічних бібліотек видає комп'ютерні чи консольні ігри.

5. Мікрофільми підлягають обов'язковому надсиланню та враховуються як друковані видання. Завданнями архіву мікрофільмів німецькомовної преси в Дортмунді є створення фондів плівок, на яких збережено відповідні тексти журналів і газет, та зібрання видань німецькомовної преси на мікрофільмах.

6. Фотодокументи в архівах, бібліотеках, фото-чи фільмотеках, музеях та інших установах збираються несистематично, переважно завдяки певним ініціативам чи дарункам.

У червні 2006 р. до переліку завдань Німецької національної бібліотеки й земельних книгозбірень було внесено збирання інтернет-публікацій, до яких нині належать електронні журнали та книги, екзаменаційні роботи студентів, музичні колекції тощо. Сучасний дослідник А. Носик вирізняє дві великі групи інтернет-публікацій: загального характеру, серед яких — електронні версії традиційних ЗМІ й мережеві публікації, та спеціалізовані.

В окремих землях Німеччини досі не розроблено юридичне підґрунтя щодо придбання інтернет-публікацій. За порадою постійної конференції міністрів освіти та культури федеральних земель, університети та їхні бібліотеки мають усвідомити, що публікація наукових робіт, у тому числі докторських дисертацій, надалі відбуватиметься в електронній формі.

Важливою передумовою становлення системи тривалого архівування електронних ресурсів як джерела забезпечення інфопотреб, зокрема й специфічних бібліотечних, є посилення кооперації книгозбірень із громадськими установами з питань збирання та відбору фахових інтернет-публікацій, у тому числі й за принципом мішені. Виокремлюють три варіанти поповнення зібрань електронних публікацій [8, с. 35—36]:

1. Безпосередня кооперація / співпраця з постачальниками або партнерами — центральними фаховими чи регіональними бібліотеками, що отримують обов'язковий примірник, та установами, котрі розробляють стандарти й методики збирання інтернет-публікацій.

2. Будівництво / розбудова сховищ для тривалого зберігання. Від 2004 р. Національна бібліотека Німеччини, земельна та університетська бібліотека Геттінгена, компанія IBM і Товариство з питань наукової обробки даних (Геттінген) працюють над питаннями розбудови сховищ для тривалого архівування значних масивів даних у межах проекту розбудови сховищ для тривалого архівування значних масивів даних у межах проекту KOPAL⁴.

3. Розбудова спільної мережі. Дослідження, розвиток та управління процесами архівування впродовж тривалого часу до 2000-х рр. відбувалося в Німеччині повільно. У 2003 р. на базі проекту NESTOR⁵ сформовано першу національну мережу, метою якої є набуття

компетенцій із питань розв'язання проблем архівування протягом тривалого часу відповідно до вимог сьогодення.

Нині залишаються відкритими такі питання [13, с. 956]:

1. Чи виправдає себе поширення права отримання обов'язкового примірника на інтернет-публікації?

2. Чи зможуть інтернет-публікації виконувати роль "четвертої колони" у структурі збереження інформації разом із класичними бібліотеками, архівами та музеями?

3. Проблеми авторського права в галузі інтернет-публікацій.

4. Чи потрібне створення окремої установи, що незалежно та водночас вичерпно збирала б обов'язкові примірники електронних версій фільмів та радіо-програм, котрі традиційно залишаються поза увагою бібліотек?

До цього проблемного поля належить так званий періодичний вебхарвестинг — автоматизований процес відбору інтернет-документів для архівування [16]⁶. Вирізняють такі його форми:

— вибірковий та водночас цілеспрямований вебхарвестинг, метою якого є отримання якнайповніших копій визначених інтернет-сторінок;

— площинний вебхарвестинг, що являє собою сукупність формальних правил архівування вебсторінок. Одним із таких правил є обов'язкова наявність домену з визначеного сегмента інтернету, наприклад "de".

Висновки. Сучасні наукові дослідження з питань розвитку системи обов'язкового примірника мають не лише бібліотечнознавче та історичне, а й соціологічне підґрунтя, позаяк за умов постійного розширення спектру інфопотреб та їх поглиблення постає потреба вивчення частоти звернення до електронних версій обов'язкових примірників.

Юридичне підґрунтя проблеми доставляння обов'язкового примірника було вперше розроблено в XVI—XVII ст., за часів Реформації, коли ОП не лише слугував джерелом комплектування книжкових зібрань, зокрема бібліотек закладів вищої освіти, та свідченням актуального стану розвитку адміністративних структур і галузі культури, а й відбивав вплив церкви та рівень цензури в державі. Сьогодні закони про надсилання обов'язкового примірника друкованих ЗМІ як джерела забезпечення інформаційних потреб різних категорій користувачів діють на федеральному, земельному та регіональному рівнях, а юридичне підґрунтя з питань придбання інтернет-публікацій в окремих землях Німеччини залишається нерозв'язаним. За умов кардинальних змін на ринку ЗМІ об'єктами історико-соціологічних, бібліотечних та прогностичних досліджень із питань вивчення ОП мають стати як інформаційні потреби населення, так і процеси їх забезпечення за допомогою традиційних (паперових) джерела інформації та електронних версій. За порадою постійної конференції міністрів освіти та культури федеральних земель, університети та їхні бібліотеки мають усвідомити, що публікація обов'язкових примірників наукових робіт, у тому числі докторських дисертацій, надалі відбуватиметься переважно в електронній формі.

⁴ Повна назва німецькою мовою — Kooperativer Aufbau eines Langzeitarchivs digitaler Informationen.

⁵ Повна назва англійською мовою — Network of Expertise in Long-Term Storage and Availability of Digital Resources in Germany.

⁶ Інші позначення — Web farming, Web mining та Web scraping.

Список використаної літератури

1. *Bickelhaupt H.* Rechtskunde für Bibliothekare: Grundbegriffe und Grundzüge / H. Bickelhaupt. — Frankfurt-am-Main : Klostermann, 1978. — 93, (XXII) S. — (Das Bibliothekswesen in Einzeldarstellungen).
2. *Böttger K.-P.* Basiskonntnis Bibliothek: Eine Fachkunde für Fachangestellte für Medien- und Informationsdienste — Fachrichtung Bibliothek / K.-P. Böttger. — 4., vollst. neubearb. Aufl. — Bad Honnef : Bock+Herchen, 2009. — 312 S.: Tab., Zeichn., Abb.
3. *Busse G.* v. u. a. Das Bibliothekswesen der Bundesrepublik Deutschland / G. v. Busse, H. Ernestus, E. Plassmann. — 2, vollst. neubearb. Aufl. der v. G. v. Busse u. H. Ernestus begr. Werkes. — Wiesbaden : Harrasowitz, 1983. — 299, [XV] S.
4. *Gantert K.* Bibliothekarisches Grundwissen / Vorw. v. K. Gantert, R. Hacker. — 8., vollst. neu bearb. u. erw. Aufl. — München : Saur, 2016. — 414 S.: Zeichn.
5. *Godan J. Chr.* Pflichtexemplar in Hessen I // Entscheidungssammlung zum Bibliotheksrecht / Hrsg. v. d. Bundesverein. Deut. Bibliotheksverbände e.V.; Kommission für Rechtsfragen d. Vereins Deutscher Bibliothekare e.V.; Verantw. Red. J. Chr. Godan — 2., überarb. u. erweit. Aufl. — Wiesbaden: Harrasowitz, 2003. — (Bibliotheksrecht; Bd. 2. Entscheidungssammlung zum Bibliotheksrecht). — S. 148—156.
6. *Hiller H.* Wörterbuch des Buches / H. Hiller, St. Füssel. — 7, grundleg. überarb. Aufl. — Frankfurt-am-Main : Vittorio Klostermann GmbH, 2006. — 379 S.: Tab.
7. *Heinold W. E.* Bücher und Büchermacher: Verlage als Umschlagplätze für Ideen und Informationen. Inhalte auswählen, kalkulieren und vermarken. Vom Verlag zum Leser – das Netz der Branche. Menschen und Berufe rund ums Büchermachen. Bücher – sinnliche Medien gestern, heute und in Zukunft/ W. E. Heinold; Neu bearb. v. U.E. Huse u.a.; Zeichn. v. P. Irmer. — 6., neu bearb. Aufl. — Frankfurt-am-Main: Bramann, 2009. — 301 S.: zahlr. Zeichn., Abb., Phot, darunt. farb. — (Edition Buchhandel; Bd. 17).
8. *Jens M.* Bibliotheken / M. Jens, S. Schrimpf // Nestor Handbuch: Eine kleine Enzyklopädie der digitalen Langzeitarchivierung: Version 2.3 (2010) / Hrsg. v. H. Neuroth, A. Oswald, R. Scheffel u.a.; Vorw. v. H. Neuroth. — Glückstadt : Werner Hülsbusch Verl., 2016. — S. [34-36].
9. *Juraschko B.* Praxishandbuch Recht für Bibliotheken und Informationseinrichtungen / B. Juraschko. — Berlin; Boston : de Gruyter, 2013. — 209, (XII) S.: Zeichn., Tab. — (Reference).
10. *Lutz P.* Pflichtexemplarrecht / P. Lutz // Reclams Sachlexikon des Buches: Von der Handschrift zum E-Book / Hrsg. v. — 3., vollst. überarb. u. aktualis. Aufl. — Stuttgart : Reclam, 2015. — S. 311—312.
11. *Pfeiffer F. W.* Das materielle Recht der Pflichtexemplare in Deutschland: Eine historisch-dogmatische Untersuchung: Inauguraldissertation / FAU Erlangen-Nürnberg; Jurist. Fakultät. — München : Rieger in Komm, 1913. — 47, [1] S.
12. *Steinhauer E. W.* Das Pflichtexemplarrecht / E. W. Steinhauer // Praxishandbuch Bibliotheksmanagement: In 2 Bd.: Bd. 2/ Hrsg. v. R. Griebel u.a.; Red. E. Franz. — Berlin u.a. : de Gruyter, 2015. — (Reference). — S. 947—957.
13. *Syre L.* Typ und Typologie von Regionalbibliotheken / L. Syre // Regionalbibliotheken in Deutschland: Mit e. Ausblick auf Österreich und die Schweiz / Hrsg. v. B. Hagenau. — Frankfurt-am-Main : Klostermann, 2000. — (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie; Sonderheft 78). — S. 13—35.
14. *Umlauf K.* u. a. Moderne Buchkunde / K. Umlauf, P. Delin, S. Hein. — 3., aktualis. Aufl. — Wiesbaden : Harrasowitz, 2014. — 360 S.: Tab., Zeichn. — (Bibliotheksarbeit Series; Bd. 8).
15. *Web farming.* — Mode of access: http://nestor.sub.uni-goettingen.de/handbuch/artikel/nestor_handbuch_artikel_146.pdf. — Title from the screen.

George Bogdanov

A beginning and historical development of system of the required copy in Germany in the XV—XXI centuries

An article has interdisciplinary character and is at the interface of the document science, a history of the librarianship in Germany as well as sectoral law written. The objects of study in the article are a historical development of system of the obligatory copies in Germany from the age of modern history and legislation in the domain of addition of the obligatory copies of new published editions in the course of last centuries. A serious consideration is to the struktur of distribution of the obligatory copies of publications as the whole as their certain types to the national, state and partly regional libraries paid. A insufficient elaborated legislation has as a consequence, the problems like a collecting of libraries with the Internet publications or juridical aspects in the branch of carriage of the electronic publications are before now not fully investigated. An author describe generalized the ways for an addition of new electronic publications to the library and Web-Harvesting as a modern method for the arciving of the published works and their keeping as Internet forms. Moreover take place other topical problems in the brance of obligatory copies in Germany in the early 21st century, but they are today either up to now insufficiently investigated or aren't in general studed. Among their are the problem of copyright and your conform to the Internet publications and also a problem of competition. The quention arises: can the Internet publications as a source for the gratification of information needs with classical institutions like the libraries, archives or museums compete?

Keywords: libraries; Germany; obligatory copy; sending; printed publications; official publications; cinema; photo and background documents; elektron works; microfiche; Web-Harvesting

Надійшла до редакції 4 грудня 2019 року